

אסון הומניטרי בעזה, פליטים פלסטינים ומסע התעמולה נגד אונר"א

ראיון מטעם הקרן לשלום במזרח התיכון (FMEP) עם דובר אונר"א לשעבר, כריס גאנס

Interview by FMEP non-resident fellow Peter Beinart with former UNRWA spokesperson Chris Gunniss

2/13/24, for FMEP's Occupied Thoughts podcast -- for audio & show notes see:

<https://fmep.org/resource/humanitarian-catastrophe-in-gaza-palestinian-refugees-and-the-campaign-against-unrwa/>

פיטר ביינרט:

שלום וברוכים הבאים לאוקיפייד ת'וטס ("מחשבות כבושות"), הפודקסט של הקרן לשלום במזרח התיכון (FMEP). אני פיטר ביינרט, עמית אורח בקרן. היום יום שלישי, 12 בפברואר, 2024, ואני שמח להיות כאן היום עם כריס גאנס. כריס עבד הרבה שנים באו"ם והיה הדובר ומנהל אסטרטגיה תקשורתית באונר"א, סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטי פלסטין, במשך יותר מעשור, עד שסיים את תפקידו ב-2019. אני רוצה לדבר איתו על ההיסטוריה של הסוכנות, הפעילות שלה, ומסע התעמולה העכשווי נגדה. כריס, תודה רבה שהצטרפת אלינו היום.

כריס גאנס:

אני שמח להיות כאן. טוב להיות כאן איתך ועם המאזינים.

פיטר ביינרט:

לפני הכל בוא נדבר על הרגע שבו אנחנו נמצאים, ואז נסביר איזה תפקיד ממלאת בו אונר"א. תוכל לספר על התנאים ההומניטריים כיום באזור של רצועת עזה הקרוי רפיח?

כריס גאנס:

רפיח זה האזור הדרומי ביותר של עזה, הגובל במצרים. לפני ה-7 באוקטובר התגוררו שם בערך רבע מיליון איש. היום, או מוטב לומר ביממה האחרונה, המספר הזה מאמיר והולך כאשר עשרות אלפי אנשים נמלטים מחאן יונס השוכנת מצפון, לכיוון דרום, לרפיח. עכשיו המספר עומד על בערך 1.8 מיליון איש. זהו רובה המוחלט של האוכלוסיה המתגוררת בעזה. וביממה האחרונה אני חושב שאנחנו כבר לא יכולים לדבר רק על אזורים בטוחים. עכשיו זהו אסון הומניטרי בסדר הגודל של כל אסון טבע שהתרחש בעולם בעשרים או שלושים השנים האחרונות. תחשוב על רעידת האדמה בהאיטי בשנת 2010. תחשוב על שלושה מיליון אנשים שהיו בין מי שנפגעו מההשלכות, עם כל התשתיות שנחרבו. לא נשאר להם שום דבר, לא תאי שירותים, לא מים, לא בתים, לא חשמל, לא תרופות. וזהו המצב כרגע. האזור שהרשויות הישראליות הגדירו כאזור בטוח, אל-מְּוֹאָסִי, הוא בערך בגודל של נתב"ג. זה בערך שישה מיילים מרובעים (כעשרה קילומטר רבוע). אי אפשר להכניס שני מיליון בני אדם בשישה מיילים מרובעים. וככל שהם נדחקים לכיוון הזה, הממוקם במרחק ארבעה קילומטרים מרפיח, אין שם מים, לא חשמל, אין תאי שירותים, לא בית חולים, אין שם כלום. רק שני מיליון איש שאולי יימצאו באוויר הפתוח בלי קורת גג. ולכן אני מדבר על האיטי בשנת 2010. אז, הנשיא אובמה הוציא צו נשיאותי לשלוח 20 אלף אנשי סיוע, 2,000 חיילי מארינס, אוניות-בית-חולים, הכול כדי למנוע ולצמצם את האסון ההומניטרי. ואני מדבר על עשרות אלפי אנשים חולים, מורעבים וגוססים. מוכרח להיות מאמץ הומניטרי גלובלי, שבראשו ככל הנראה הצבא האמריקאי. זה המצב שאליו הגענו ביממה האחרונה. ואני מפציר בנשיא ביידן להתקדם הלאה מלומר דברים כגון שהפעולה של נתניהו מוגזמת ושעליו לציית לעקרונות המשפט הבינלאומי ההומניטרי. עברנו את השלב הזה כבר. הגענו לרגע

שאולי יקריין על כל נשיאותו של ביידין. הגיע הזמן להנהגה הומניטרית גלובלית בראשות מעצמת העל האחרונה, בדומה לדוגמה שסיפק ברק אובמה.

פיטר ביינרט:

תודה. אז בוא נדבר על אונר"א, סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם. איזה תפקיד ממלא הארגון ברפיח בפרט ובעזה בכלל?

כריס גאנס:

טוב, כדי שיהיה ברור, (מטה) אונר"א נמלט דרומה משום שהצבא הישראלי הורה לו עשות זאת כחודש לאחר תחילת המלחמה, והמשרדים הראשיים הועברו לחאן יונס. אבל במרכז ההדרכה שם, שבימים כתיקונם מכיל אלפי איש, לפתע אירח 25,000. אז אונר"א עושה כמיטב יכולתה. מחלקים אוכל, משתדלים לחלק את האספקה שכן מגיעה. אבל, כמובן, משום שהישראלים צמצמו את כניסת האספקה ההומניטרית עד כדי טפטוף, חלקיק זעום מהאספקה הנחוצה, אונר"א כורעת תחת הנטל. יש מהומות ומריבות על אוכל במרכזי החלוקה, על מים. אונר"א כורעת תחת הנטל, אבל היא הגוף העיקרי והשחקנית המרכזית ביותר הקיימת שם כרגע. אז הסוכנות עושה מה שהיא יכולה בנוגע לסיוע הומניטרי. כמה מהמקלטים של אונר"א עדיין פועלים ואנשים רבים מצטופפים בהם. הם מצליחים לספק כמויות מוגבלות של אוכל, מים ותרופות. אבל המצב הוא בהחלט נואש. כאשר מזכ"ל האו"ם אומר שהמערכת ההומניטרית על סף שבירה יכול להיות שהוא דיבר על אונר"א, משום שבזמנים רגילים אונר"א התמודדה עם משבר כלכלי חמור, אבל עכשיו אונר"א ממש בנקודת שבירה. וכמובן, אני בטוח שעוד נדבר על זה, יש כרגע סכנה קיומית פוליטית המאיימת על אונר"א.

פיטר ביינרט:

נכון. לפני שנגיע לזה, למען מי שלא מעורה בנושא, אולי תוכל לספר בקצרה מתי הוקמה אונר"א ומדוע, ומה התפקידים שהיא אמורה למלא.

כריס גאנס:

ובכן, בתגובה למלחמת 1948, שבמהלכה נמלטו וגורשו 750,000 איש מבתייהם למדינות הסמוכות. חלק נעו צפונה, ללבנון, חלק צפון מזרחה, לסוריה, חלק לירדן, חלק דרומה – לעזה וחלק לגדה המערבית. אונר"א הוקמה כדי לספק שני דברים, כפי שעולה משמה סוכנות הסעד והתעסוקה. סעד, רווחה, ל-750,000 הפליטים. זאת אומרת אוכל, ומים, קורת גג, וכיוצא בזה, אבל גם תעסוקה. אז היו תוכניות ליצירת משרות משום שהם היו מצופים לדאוג עצמם לפרנסה, לאוכל, והתפיסה היתה שמדובר בסוכנות זמנית שתפעל לזמן מוגבל. שבתוך כמה חודשים הם יורשו לחזור לבתייהם ולא יהיה יותר צורך באונר"א. כמובן, לא כך התפתחו הדברים. העם הישראלי, מדינת ישראל, הבהירה שלא תינתן להם זכות השיבה.

וכך מה שהיה תחילה אוכלוסיה זמנית הפך יותר ויותר קבוע באזורים הללו. ואז אונר"א הבינה פתאום שיש ילדים שהיא צריכה לדאוג להם לחינוך. אז הוקמה מחלקת חינוך. היו אנשים שצריך לספק להם שירותי בריאות. אז הוקמה מחלקת בריאות. היו אנשים במצבים יותר פגיעים, שנזקקו לשירותי רווחה. וכך שלושת התחומים הרחבים הללו, חינוך, בריאות וסעד ושירותים סוציאליים, הם שירותי הליבה שאונר"א מספקת. ועם הזמן זה תפח ותפח עד למצב שבו 550,000 ילדים ברחבי המזרח התיכון, בסוריה, ירדן, הגדה המערבית, עזה ולבנון, הולכים למערכות החינוך של אונר"א. המרפאות של אונר"א, לדוגמה, מקבלות כל יום שבעה מיליון מטופלים, והמחלקה לשירותים סוציאליים מספקת שירותי חירום לכחצי מיליון איש. אז אולי עדיף שהמאזינים שלך יחשבו על אונר"א

לא כסוכנות סיוע אלא אולי כממשלה, משום שמבחינת השירותים שהיא מספקת, חינוך, בריאות וכו' היא דומה יותר לממשלה, אבל בהבדל משמעותי אחד. שלא כמו ממשלה, לאונר"א אין יכולת לגבות מיסים, והיא מוכרחה להסתמך על כספי תרומות, וזה בין השאר מה שהוביל למשבר הנוכחי. ורק לסיום הדיון בשאלה הזו אני אוסיף שבנוסף לשירותי הליבה הללו, חינוך, בריאות סעד ושירותים סוציאליים, משום שאונר"א באווירה בלתי יציבה, ומקרי חירום מתרחשים, כמו בעזה, ואז אונר"א נאלצת לטפל בעניינים אחרים, שירותי הליבה מטופלים באופן בסיסי בלבד, ואז פתאום עליה לטפל בבערך שני מיליון איש במצב נואש כמו מה שאנחנו רואים היום בעזה.

פיטר ביינרט:

אחד הדברים שמבקרים של אונר"א לפעמים מדגישים הוא שאונר"א קיימת כדי לטפל אך ורק באוכלוסיות של פליטים פלסטינים, ואילו שאר אוכלוסיות של פליטים ברחבי העולם מטופלים כולם יחד, בידי סוכנות אחרת, הנציבות העליונה של האו"ם לפליטים (UNHCR). אז מדוע לפליטים פלסטינים יש סוכנות נפרדת שלא מסונפת או פועלת תחת המטריה הרחבה של נציבות האו"ם לפליטים?

כריס גאנס:

זאת שאלה משמעותית ומועילה, שחשוב להתייחס אליה. אונר"א הוקמה, כמו שאמרתי, בעקבות מלחמת 1948. הסוכנות החלה את פעולתה בשטח במאי 1950, אך אמנת הפליטים נחתמה רק ב-1951, וזה מה שהוביל להקמת נציבות האו"ם לפליטים, הסוכנות האחרת. ובכן, הסעיף הראשון של אמנת הפליטים אומר, למעשה, שבנוגע למי שכבר מקבלים שירות מאונר"א יש סעיף החרגה. אי אפשר שהם יהיו מוגנים תחת האמנה. כך שמדובר בעניין היסטורי, אבל הנושא קיבל אופי פוליטי למדי משום שרווחת תפיסה מוטעית, במיוחד בקרב ישראלים רבים, ורבים בימין הקיצוני, שאומרים שנציבות האו"ם לפליטים מיישבת פליטים במדינות אחרות ולכן אם יפרקו את אונר"א ויעבירו את הפלסטינים לסמכותם אפשר יהיה ליישב אותם במדינות ערב או בקנדה או איפשהו אחר. לרוע המזל, לא ככה הדברים האלה עובדים, ויש לכך כמה סיבות.

ראשית כל, נציבות האו"ם לפליטים לא מבצעת יישוב מחדש כלאחר יד. הנציבות מסייעת לאנשים לחזור לבתים שלהם. הנציבות עוזרת לאנשים להשתלב במקומות מושבם. בעיקרון יש שלוש אפשרויות, המוצעות לפליטים בכפוף לעקרונות המשפט הבינלאומי ההומניטרי, ושיטות עבודה מוכחות ומומלצות לסיוע לפליטים. אפשרות אחת היא הזכות להישאר במקום שאליו הגעת, אינטגרציה, השתלבות במקום. עוד אפשרות היא התיישבות מחדש במדינה שלישית. ואז מדינה אחרת כלשהי מספקת לך דרכון, נותנת לך בית, ולשם פניך, וזה מה קורה איתך. או זכות השיבה. וזו בחירה שפתוחה בפני כל הפליטים, בכל מקום, והיא מקודשת על פי ההכרזה לכל באי עולם. לכן, אונר"א לא שונה וכמו אצל הנציבות, בפני הפליטים פתוחות שלוש האפשרויות הללו. טענה שניה שנשמעת היא שאונר"א מכניסה לרישומים גם את ילדי הפליטים והנציבות לא, גם הטענה הזו מוטעית לחלוטין. נציבות האו"ם לפליטים, על פי עקרון איחוד משפחות, מכניסה לרישומים גם את ילדי הפליטים.

אז, לדוגמה, פליטים אפגנים במחנות בפקיסטן, נאמר, היכן שיש ילדים במחנות שמנוהלים בידי הנציבות, הילדים שלהם יהיו רשומים. וזה נכון לכל, מה שנקרא, מצבים ממושכים של פליטות ברחבי העולם, ילדי פליטים רשומים בעצמם כפליטים כשהם חיים במחנות פליטים כפי שקורה גם אצל פלסטינים. אז טוב להתייחס ולענות לשאלה הזאת משום שהתפיסה המוטעית הזאת של הסמכויות של אונר"א מולידה הרבה פוליטיקה. ובמובן מסוים זה מביא אותנו למצב העניינים הנוכחי מול, רציתי לומר הימין הקיצוני, אבל זה כבר טיעון נפוץ שחוזר על עצמו, אני חושב, בכל המסד הפוליטי הישראלי, לפיו יש לעצור את תקצוב אונר"א, יש להשמיד את אונר"א. ואז כל הפנטזיה הקצת פשיסטית בשלב הזה, אני מוכרח להודות, היא שהפליטים לפתע יסתלקו, שהם ייעלמו וזכות השיבה שלהם תתפוגג גם היא.

אך האמת היא שגם אם אונר"א הייתה נעלמת כבר היום, הפליטים יישארו בני אדם עם זכויות שאין לבטלן או להעבירן, עם זכויות אינדיבידואליות, זכויות קבוצתיות, עם הזכות להגדרה עצמית, הזכות לפיתוח, הזכות לשגשוג, הזכות לחינוך, הזכות לבריאות, כל הדברים האלה יישארו זכויות שמגיעות להם והשאלה תיוותר ללא פתרון. הפליטים האלה הם כולם אינדיבידואלים שזכאים לחיים של כבוד ולעתיד שלהם, מה שיש לכבד תחת עקרונות החוק הבינלאומי. אז איזשהו פוליטיקאי ישראלי מהימין הקיצוני יכול לנאום ולהעמיד פנים שהוא מנופף באיזה מטה קסם. אבל זה לא לחש קסמים שיפוגג את החוק הבינלאומי, ההכרזה לכל באי עולם, ואת כל שאר עקרונות הפעולה המנחים את קהילת העולם ביחס לפליטים.

פיטר ביינרט:

אני רוצה שנגיע עוד רגע להאשמה הספציפית שנשמעת מאז ה-7 באוקטובר, אבל יש עוד אישום ותיק שמבקרים משמיעים כלפי אונר"א, והוא שתכנית הלימודים בבתי הספר של אונר"א היא אנטישמית או, לכל הפחות מעוררת שנאה כלפי ישראל. אני תוהה אם תוכל לדבר קצת על תכנית הלימודים הנלמדת בבתי הספר של אונר"א.

כריס גאנס:

בוודאי. ובכן, בחמשת האזורים שהזכרתי, ירדן, סוריה, לבנון, הגדה המערבית ועזה, אונר"א מכינה ילדים לקראת מבחנים ציבוריים. אז זה הגיוני שאונר"א תשתמש בתוכניות הלימודים של הרשויות במדינה המדוברת. אז, בסוריה משתמשים בספרי הלימוד הסוריים, בלבנון, בספרים הלבנוניים, בירדן, בספרים הירדניים, ובעזה ובגדה, מאז הסכמי אוסלו, מאז אמצע שנות התשעים, אונר"א משתמשת בספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית. ומה שאונר"א עושה זה שכל שנה, יש מחלקת חינוך גדולה בעמאן, משרדי המטה נמצאים בעמאן, תכנית החינוך שם היא הגדולה ביותר מבין תוכניות החינוך של אונר"א. ספרי הלימוד תמיד נבדקים. אז הרשות הפלסטינית שולחת את ספרי הלימוד לצוות חינוכי של אונר"א בעמאן. הספרים עוברים הערכה לאור שלושה קריטריונים, אחד, הטיה פוליטית, שאלות של נייטרליות, תקרא לזה איך שתרצה, וזה כולל גם שאלות של אנטישמיות; אלימות תואמת גיל, ואחרון, ייצוג מגדרי. כך שאנחנו מוודאים שהמגדרים מיוצגים כראוי.

לאורך השנים אונר"א מצאה שבין 3-4% מספרי הלימוד שהרשות הפלסטינית שלחה כללו חומרים בעייתיים. ואז אונר"א מייצרת מה שקוראים לו שם חומרי העשרה. ובכן, זה מעניין להבין למה זה נקרא חומרי העשרה. בוודאי לא יפתיע אותך, פיטר, לשמוע ששאלות הנוגעות לתוכניות לימוד הן בעלות אופי פוליטי עד מאוד. זאת אומרת, תדמיין שאיזו סוכנות של האו"ם היתה מגיעה לנו יורק או לאיפה שאתה גר, ואומרת לך, פיטר, הילדים שלך לא יכולים ללמוד מספרי הלימוד האלה כי אנחנו לא חושבים שהם מתארים או מייצגים כראוי את ההיסטוריה של האירים או של האינדיאנים האמריקאים הילידים, או של כל דבר אחר, ולכן אנחנו מתכוונים לשנות את ספרי הלימוד באופן חד צדדי, ואתה צריך לבלוע את זה ולהסתדר ולהתרגל לזה. אז מה שאונר"א עושה זה להכין חומרי העשרה שיחליפו את הפסקאות הבעייתיות, שהן, כאמור, פחות מ-4%. ואונר"א גם מכינה תוכניות הכשרה למורים ומלמדים אותם איך ללמד את חומרי הלימוד האלטרנטיביים.

והם אחר כך מפוקחים טוב ככל האפשר, בהתחשב בכך שאונר"א אחראית לחינוכם של 550,000 ילדים ברחבי האזור. כאשר עולות תלונות ספציפיות הן תמיד נבדקות ותמיד נעשה משהו כדי לפתור את הנושא. אך כפי שאתה יכול לדמיין, מתקיים מאבק מתמיד בנושא, לדוגמה מול הרשות הפלסטינית, בנוגע לשאלה אילו תכנים ילדים פלסטינים יכולים ללמוד. והעובדה שסוכנות של האו"ם – ואין פה שום תעלומה מצד הפלסטינים, הם יודעים שהדרישות נובעות מאג'נדה ישראלית ימנית קיצונית. אז, לא זו בלבד שיש פה שאלה של ריבונות מבחינת הפלסטינים, שסוכנות של האו"ם מכתיבה לילדים שלהם מה הם יכולים ללמוד בכיתות, אלא שהכל ידוע גם כי מדובר במסע תעמולה כה מתוקשר וציבורי נגד אונר"א והוא מגיע מטעם פוליטיקאים בישראל. וזה הופך את

הנושא לעוד יותר בעייתי. אתה יודע, משום שהייתי הדובר של אונר"א, אני רוצה לומר לפוליטיקאים ישראלים האלה, אם רק תשתקו יהיה הרבה יותר קל לאונר"א ללמד את החומרים הללו. (אני מתכוון) דוגמה מצוינת קשורה לתוכנית הוראה של אונר"א על השואה בעזה. הם פיתחו את חומרי הלימוד, לא מדובר בלימודי שואה בסגנון האוניברסיטה העברית בירושלים, אבל בהחלט היה ניסיון אמיתי וכן של אונר"א להסביר לילדי עזה מה קרה בשואה. מרכז שמעון ויזנטל גילה את זה, החליט שהספרים לא מספיק מרחיקי לכת, לא מספרים את הסיפור במלואו, החלק הזה, ההוא ועוד. וזה נעשה ויכוח פוליטי סוער, ובסוף היתה מריבה גדולה בעזה כי אונר"א רצו להוסיף את החומרים האלה. ובסוף אני עזבתי, אז אני לא יודע מה היה ההמשך. אבל משום שהכל קיבל אופי פולטי כל כך כמו שקורה גם היום, והיה קשה מאוד לאונר"א להביא את הספרים הללו לכיתות. אני עומד לצד אונר"א ורוצה לומר שהתשתיות המחשבתיות כבר קיימות, ההכשרה גם, החומרים האלטרנטיביים גם כן.

בכנות, אני חושב שהרבה מהטענות כלפי אונר"א הן מוטעות ולא מיודעות. זאת אומרת, הנה דוגמה מצוינת, "UN Watch" ו"המכון לניטור שלום וסובלנות תרבותית בחינוך בית ספרי" הם שני ארגונים שהעידו בגבעת הקפיטול לפני כמה שבועות. לפני כמה שנים הם יצאו במתקפה על תוכנית הלימודים של אונר"א. וכאשר מחלקת החינוך של אונר"א פתחה בחקירה, התברר שאלה בכלל לא היו חומרים של אונר"א. בתקריט מוקדמת יותר, המכון לניטור, זה הארגון שאיתו UN Watch עובדים, יצאו במתקפה נגד תוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית. אך, למעשה, התברר שאלה היו תוכניות לימודים סוריות וירדניות. כך שהרבה מידע לא מדויק מסתובב. אונר"א משתמשת בתקנים של אונסק"ו לצורך הערכת ספרי הלימוד וכאשר היא נתקלת בדברים בעייתיים, אונר"א תמיד מחליפה בחומרי העשרה ועושה כמיטב יכולה ללמד אותם.

פיטר בינרט:

אז, בשבועות האחרונים נשמעות האשמות מטעם הממשל הישראלי לפיהן, אני חושב שהם טענו ששנים עשר עובדי אונר"א היו מעורבים בדרך זו או אחרת בטבח של ה-7 באוקטובר, וכן שלמשהו כמו 1,200 או בערך 10% מצוות אונר"א בעזה היה איזשהו קשר עם חמאס, או עם ארגון מיליטנטי אחר. אני תוהה אם תוכל לדבר על מה שידוע בנוגע להאשמות האלו, הראיות להן, וכן מה אונר"א עושה בתגובה.

כריס גאנס:

ובכן, פיטר, אם להיות ברור, אף שאני הדובר לשעבר של אונר"א, תפקיד שמילאתי במשך 13 שנה, הייתי בקשר קרוב עם עמיתי לשעבר מאז שהפרשה הזו התחילה. בראש וראשונה, לאונר"א לא נמסרו ההאשמות, אה, לא נמסרו הראיות. אז המסמכים האלה, שנדמה שהועברו לנו יורק טיימס ונמרחו על עמוד השער, כל זה מעולם לא נמסר לאונר"א אף שהנציב הכללי של אונר"א זמן מעמאן לתל אביב לפגישה עם נציג די זוטר במחלקה לארגונים בינלאומיים של משרד החוץ הישראלי. אז אונר"א לא קיבלה ראיות, רק אמרו להם מה ההאשמות, גם האמריקאים, הבריטים והקנדים, אף אחד לא נתן לאונר"א את הראיות. רק שמעו על ההאשמות. ולמעשה, נציגים קנדיים ונציגים בריטיים אומרים עכשיו שגם להם אין ראיות.

ומזכיר המדינה האמריקאי בלינקן אף אמר, לציטוט, שארה"ב לא הצליחה לאמת את המידע הזה באופן עצמאי עד כה. באותו משפט הוא אמר שהוא מצא את ההאשמות אמינות. קשה לדעת איך הוא יכול למצוא אותן אמינות אם אי אפשר היה לאמת אותן באופן עצמאי. אבל הנציב העליון של אונר"א, מתוך מדיניות של אפס סבלנות, בהינתן ההאשמות, החליט שלטובת הארגון, וזה דבר שמותר לו לעשות, הוא בודד את האנשים האלה באופן מידי, אפילו ששלושה מתוכם מתים או נעדרים, ואז הוא הורה או ביקש חקירה שתיעשה מטעם המשרד לפיקוח פנים בניו יורק. זה גוף פנימי של האו"ם, אבל אין לו שום קשר לאונר"א, הוא נפרד לגמרי מאונר"א.

במקביל, יצאה גם הוראה לבחינה חיצונית שבראשה שרה לשעבר בממשלת צרפת. אז, אונר"א, כפי שאמרתי, כחלק מהמדיניות הנוקשה כבר הרחיקה את האנשים האלה אפילו שאין לה שום ראייה שהועברה אליה, ויש גם חקירה עצמאית וגם בדיקה חיצונית. ומה שאני רוצה להגיד הוא שאפשר לומר שהסיפור הזה מדגים שהמדיניות עובדת משום שאם זה מוצדק, ומספר כלשהו של אנשים משתתפים, עובדי אונר"א משתתפים במעשי הטבח, זה לחלוטין מגונה ומוטעה. אבל העובדה היא שזה יכול גם להיות מסופר כדוגמה של כמה תפוחים רקובים מעטים בתוך ארגון שפועל למעשה בתוך מצור מאז 2007, כיבוש מאז 1967, ועם אנשים שנושלו מאז 1948. כך שיש היסטוריה ארוכה מאוד מאוד. אני לא מצדיק את המתקפה בשום אופן ודרך. אני אומר שהצוות של אונר"א הוא חלק מקהילה מנושלת, שנכבשה והושמה תחת מצור. ואני חושב שצריך להתייחס גם לזה כדי להתקדם הלאה ולצאת מהמשבר הנורא הזה. אני חושב שזה גם מה שהממשל האמריקאי מתחיל לעשות, לדבר על איזשהו פתרון של שתי מדינות וזה יפתור חלק מהבעיות האלה. ולא רק לחשוב על הכרה מטעם הממשל האמריקאי בכך שהטבח הנורא הזה לא התרחש בתוך ריק. הוא הגיע אחרי 75 שנה של מתח אמיתי וחיכוך בין הקהילות האלה.

פיטר ביינרט:

אז בתגובה להאשמות הללו, ארצות הברית ומספר משמעותי של מדינות התומכות כלכלית באונר"א, משום שכפי שאמרת אונר"א מתקצבת על ידי תורמים חיצוניים, השעו את התשלומים. מה ההשלכות של זה, של ההשעיות האלה, על היכולת של אונר"א לתפקד?

כריס גאנס:

ובכן, אם לקחת צעד לאחור לפני שאענה על הנקודה הספציפית הזאת, יש ארבעה רבדים של אי-חוקיות או הפרות למעשה הזה. בראש וראשונה, מה שהתורמים עשו זו הפרה של עקרונות הומניטריים משום שהם משתמשים בסיוע הומניטרי ככלי נשק, הופכים את אונר"א לכלי נשק, זו הפרה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי, אשר בפירוש אוסר על שימוש בסיוע במזון וסיוע הומניטרי כנשק במלחמה, באופן פוליטי. זוהי הפרה של צווי הביניים שהוציא בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג ב-26 בינואר, שהבהירו במובהק שכל הגורמים, לא רק ישראל אלא כל המדינות שחתומות על האמנה בדבר מניעת השמדת עם, מוכרחות לסייע ולהקל על העברה באופן בטוח ומוגן של סיוע הומניטרי. ומה עשו המדינות התורמות? הן עצרו סיוע הומניטרי. ודבר אחרון, ניתן לטעון שהרובד הרביעי של אי החוקיות הוא, אפשר להגיד, שזו הפרה של האמנה בדבר מניעת השמדת עם בעצמה, שמבהירה שהמדינות החתומות חייבות למנוע ג'נוסייד.

ומה שזה גורם, ניתן לומר, זה להעמיק ולהרחיב את הרעב העמוק ואת הגוויעה ברעב, ומרטין גריפית'ס, פעיל זכויות האדם הוותיק ביותר במערכת האונר"א, כבר אמר ש-400,000 איש כבר מזי רעב. וזה היה כבר לפני מספר שבועות. אז מה שהתורמים עושים הוא למעשה לדחוק עוד אנשים לחרפת רעב. רעב מתואר, ולדעתי בצדק, כטבח בהילוך איטי, וכבר עכשיו סוכנויות של האונר"א אומרות שיותר אנשים צפויים למות ברעב מאשר ההרוגים בהפצצות הישראליות. אז כדי להיות ברור, לאונר"א, לפני ה-7 באוקטובר, היו 1.2 מיליון איש ברשימות חלוקת המזון שלה. וכפי שאמרנו, והמספר הזה ככל הנראה הוכפל או קרוב להיות מוכפל. וכתוצאה ממשיכת כספי הסיוע, בתוך כמה ימים יכול להיות שסיוע במזון יימנע מהאנשים האלה. אז בואו נפקח את העיניים לרווחה. מה שמשיכת כספי הסיוע גורמת, בנוסף לכל שכבות אי החוקיות וההפרות שצינתי, זה לתרום משמעותית להרעבה המונית.

ואני חושב שהמדינות התורמות מוכרחות להיות מודעות לכך. ואני רוצה לומר שכשם שאונר"א נתפסת אחראית ברוח השקיפות, שאגב זה נכון, אונר"א עבדה עם התורמים לשביעות רצונם כדי לאכוף עקרונות פעולה נייטרליים, במידה רבה זאת שותפות. אבל אני חושב שעלינו להפנות את הזרקור אל התורמים. הייתי רוצה לשאול

את השאלה, ובכן, איך הם בידלו את תהליך קבלת ההחלטות ההומניטרי שלהם מהשיקולים הפוליטיים האלה בכדי למנוע את השימוש בזה ככלי נשק, אילו עקרונות פעולה הם מפעילים כדי לוודא שאחיות החנק הזו באונר"א לא תותמר לכדי הרעבה המונית של מאות אלפי בני אדם? יש עוד שאלות רבות שאני חושב שראויות להישאל, והן צריכות להיות מופנות לקהילה התורמת מפני שזוהי שותפות.

את אונר"א אני מכיר לפני ולפנים. אונר"א עבדה עם המדינות התורמות, עם הממשל, עם ה-GAO, המשרד האמריקאי לביקורת ואחריות דיווח, הם פנו לאונר"א לפני ארבע שנים, הם עשו ביקורת מעמיקה ובדקו כל מחלקה. ותנחש מה? הם מצאו שמערכת הנייטרליות, ספרי הלימוד, כל הנושאים הללו שהם בדקו היו בסך הכול מסודרים והם המשיכו להעניק לאונר"א 350 מיליון דולר מכספי משלמי המיסים. אז אני לא חושב שאנחנו צריכים להמציא את הגלגל. כמובן, תורמים ירצו שאנחנו נהיה, הם רוצים להיות באזור הנוחות, אבל זוהי שותפות. זוהי שותפות ותיקה. והבדיקות והביקורות הללו מתרחשות כבר עשורים. אבל בוא נראה מה יראו שתי החקירות שמתקיימות כרגע, החיצונית והפנימית. אבל אני חושב שהשאלות צריכות להישאל בנוגע לפוליטיזציה, והשימוש של הגורמים התורמים באונר"א ככלי נשק.

פיטר ביינרט:

מה אתה חושב שצפוי לקרות? אתה חושב שהסיוע ישוב על כנו? אתה חושב שאונר"א תמשיך אבל תהיה מוגבלת כך שיהיה לה קשה לספק שירותים? או שאתה חושב שיש סיכוי של ממש שאונר"א תחדל להתקיים?

כריס גאנס:

ובכן, אני בהחלט חושב שבפני אונר"א ניצב איום קיומי אמיתי, במיוחד בעזה ובגדה המערבית משום שכפי שצינתי קודם, אונר"א עובדת גם בסוריה, ירדן ולבנון. אבל אני חושב, וזה לא סתם חלקות לשון, שהשמועות על מותה של אונר"א אולי מוקדמות מדי. ואני חושב שמה שאנחנו צפויים לראות, כפי שהיה גם ב-2018, כשהנשיא לשעבר טראמפ צמצם את המימון של אונר"א ביותר מ-300 מיליון דולר, וזה נודע לנו לא משום שקיבלנו הודעה מראש ויכולנו להתכונן, אלא נודע לנו כשהצ'ק לא הגיע בדואר, ועדיין, מי שהיה אז הנציב הכללי יצא למסע גיוס כספים גדול בעולם. מדינות ערב שינסו מותניים. באירופה בהחלט הזיזו הרים וגבעות. וכך גם תורמים נוספים. ובסוף הצלחנו למלא את הגרעון הזה. אני חושב שעכשיו יש עוקץ פוליטי נוסף למתקפה הזאת, ואני חושב שזה הופך את המצב ליותר מורכב.

אבל אני חושב שאונר"א, בוודאי בסוריה, ירדן ולבנון, אני לא חושב שהיא ניצבת בפני איום קיומי, מבחינה פוליטית, אבל אני חושב שהשירותים שהיא מפעילה בהחלט נמצאים תחת איום. אבל אם לדבר ברורות בנוגע לעזה, המשבר ההומניטרי הזה של שתי היממות האחרונות, הוא הרבה הרבה יותר גדול מאונר"א. אנחנו מדברים עכשיו על מאמץ סיוע גלובלי, שאני משער שצריך להיות מונהג בידי הצבא. אני חושב שישאל צריכה לקבל הודעה מאדון ביידן: אנחנו באים להבטיח את שלום האזור הבטוח. ובכן, ישראל הוכיחה שלא ניתן עוד לסמוך עליה שתספק אזור בטוח. ויש התקפות חסרות הבחנה, התקפות חסרות פרופורציות שמתרחשות כל הזמן. אמנסטי רק היום פרסמה עוד דוח על ההתקפות חסרות ההבחנה הללו. אני חושב שאמריקה חייבת להבטיח את זה. אני חושב שנחוצ שיעשה מאמץ אדיר. זאת אומרת, עשרים אנשים על כל בית שימוש, זאת אומרת שדרושים 75,000 בתי שימוש. צריך להביא אותם. שמונה אנשים באוהל, תעשה את החשבון, צריך לחלק 2 מיליון בשמונה. זה מספר האוהלים שצריך להביא לשם. צריכות להיות אוניות-בית-חולים ליד חופי עזה כפי שהיו בהאיטי בשנת 2010, ובהן 2,000 חיילי מארינס, ויותר מ-18,000 חיילים אמריקאים אחרים. זה סדר הגודל שאנחנו מדברים עליו, פיטר. זה חורג בהרבה ממשבר של אונר"א. זה סדר גודל של אסונות הטבע והאסונות ההומניטריים הכי קשים שידע העולם בעשורים האחרונים. זה מה שאנחנו מדברים עליו עכשיו. וכמובן, אחרי שנחליט היכן יש לדאוג לאנשים האלה, יכול להיות שרפיח זה לא המקום המתאים, אין שם כלום. האם להעביר אותם לנגב? זאת אומרת, די ברור

שהמצרים לא יקבלו אותם בסיני, אבל ישראל היא המדינה הכובשת. ולפי אמנת ז'נבה הרביעית יש לה חובה לדאוג ולהגן על האנשים האלה. מי יגן על הפלסטינים?

תושבי האיטי קיבלו הגנה בעזרת מבצע מסיבי שהוביל הצבא האמריקאי בשנת 2010 כאשר 3 מיליון תושבי האיטי היו צריכים הגנה ושירותים באופן נואש. האם לפלסטינים אין זכות לשירותים האלה? כמו כן, אם להסתכל מרחוק על התמונה הרחבה, האם התושבים הרגילים של עזה, אשר רבים מהם צעירים כך שלא יכלו להשתתף ולהצביע לחמאס בבחירות 2006, למה הם נעשים באופן קולקטיבי, שזה פשע מלחמה, אגב. מדוע להם אין זכות להגנה תחת עקרונות המשפט הבינלאומי ההומניטרי? ומדוע להם אין את הזכויות שיש אפילו לפושעים האכזרים ביותר בארה"ב, הפדופילים והאנסים, אשר זוכים ליחס יותר טוב מאשר תושבי עזה כיום? אז אני אומר, בואו נחשוב על משהו בסדר הגודל של האיטי בשנת 2010. זה סדר הגודל. אדון בידן צריך לעשות מה שהנשיא אובמה עשה בשנת 2010, צו נשיאותי, שיספק כוחות גדולים של סיוע הומניטרי והגנה שיובאו כדי לגונן על 2 מיליון פליטים ברפיח.

משום שאם זה לא יקרה, אנחנו נראה רעב. אנחנו נראה מוות שייגרם ממחלות מדבקות בכמויות מסחריות. וזה מה שניצב לפתחנו הערב. ובימים הקרובים, זה יהיה גורלי. זהו רגע מכריע בעבור ממשל בידן. עליו לעשות מעשה. זה לא עוזר להגיד שהפעולה של ביבי מוגזמת ושעליו לציית לעקרונות המשפט הבינלאומי ההומניטרי. השפה הזאת היא עכשיו לא שווה פרוטה. יותר מדי מוטל על כף המאזניים. זהו קו פרשת המים של ימינו. ואני מתפלל שהממשל האמריקאי יכול לעזור לעולם להתגבר על זה אם יפגינו מנהיגות הומניטרית ופוליטית כלל עולמית.

פיטר בינרט:

בנימה עגומה זו, במסר החשוב הזה, תודה רבה לך, כריס, שחלקת איתנו היום את זמנך ואת התובנות שלך. ותודה למאזינים שלנו על ההאזנה לפרק של אוקיופייד תיוטס. אל תשכחו לבקר באתר של הקרן לשלום במזרח התיכון (FMPP), fmepp.org, לעוד מידע על פלסטין וישראל. אנא ודאו שנרשמתם לפודקסט כדי להישאר מעודכנים. תוכלו למצוא אותנו ב-Spotify, SoundCloud, iTunes, אטו למצוא את הפרקים ביוטיוב. אני פיטר בינרט, להתראות בפרק הבא של אוקיופייד תיוטס.